

Josip Jurčič: DESETI BRAT

1. Sintetična in analitična zgodba ter vloga desetega brata v besedilu.

SINTETIČNA:

Lovre Kvas pride na grad Slemenice kot domači učitelj devetletnega graščakovega sina. Tam spozna vse člane družine s sosedi in prijatelji vred. Takoj se ujame z njihovo hčerjo Manico, ki je kot on zelo pametna in ljubi učenost. Zanimiv, a večne dvome vzbujajoč, se Lovretu zdi Martinek Spak, ki se izdaja za desetega brata.

Lovre in Manica se zaljubita, čeprav naj bi bil njej že od nekdaj namenjen Marijan. Nekaj časa jima ljubezen uspe skrivati, kmalu pa vse pride na dan, postopoma izvedo en za drugim. Marijan se najprej noče sprijazniti s tem, da njegova draga ljubi drugega in Lovretu zagrozi, naj zapusti to družino. Lovre nato odide, Marijan pa se spopade z Martinekom, ki je vse to poslušal. Martinek se ranjen zateče h Krjavlju, Marijan pa obleži tam, kjer ga nato najde stric Dulef. Lovreta obtožijo, da je napadel Marijana, ker ta noče povedati, kdo je v resnici kriv. Kmalu pa je krivde oproščen.

Martinek pred smrtjo pove svojo zgodbo, ki je zelo pretresljiva ter Lovretu, kot postane znano, svojemu bratrancu, izroči pisma. Zadeve se razjasnijo. Piškav, prvotno imenovan dr. Kaves, oče Marijana ter Martineka, zapusti še živemu sinu denar, nečaku pa grad Polesek in nato naredi samomor.

Lovre in Manica se poročita, Marijan pa vzame za ženo zdravnikovo hčer.

ANALITIČNA:

To je predvsem Martinekova zgodba, ki je skozi celo knjigo zavita v skrivnost, razkrije se nam šele na koncu. To je poseg v preteklost, analiza preteklosti.

Peter Kaves ima veliko željo po denarju in zato študira medicino. Nato zdravi Majdaleno, ki pa se vanj zaljubi. On izve, da bo podedovala veliko denarja, zato se z njo poroči. Pri dedovanju se nekja izjalovi in dedič postane nekdo drug. Kaves ženo zapusti, a ta je ravno noseča. Prebija hude čase in se bori proti duševni neuravnovešenosti. Nato umre, Martinek pa se odpravi iskati očeta, da bi se mu maščeval. S seboj vzame materina pisma. Izdaja se za desetga brata.

Dr. Kaves se je medtem preimenoval v dr. Piškava. Ko Martinek bere materina pisma, Piškav prepozna in se s tem izda. Spak spozna tudi Piškavega drugega sina, svojega polbrata Marijana, s katerim pa se ne razumeta dobro. Nato očeta večkrat izsiljuje in od njega dobiva denar.

Obe zgodbi se med seboj stalno prepletata, veže pa ju Martinek Spak, deseti brat. Kljub temu, da je naslov romana Deseti brat, Martinek ni glavna oseba. Je le nekakšen povezovalni element.

2. Oznaka Lovreta in Manice (značaj, vedenje, pogled na svet) – kateri od njiju je romantično in kateri realistično zasnovan lik (utemeljitev)?

Lovre je pameten in izobražen. Zelo veliko razmišlja in se z vsem obremenjuje. Je nekako rahločuten. Noče razočarati drugih ljudi. Zna se lepo vesti in se zadrževati v družbi, čeprav mu to vseeno ne gre tako od rok kot Manici. Večino časa je njegovo razpoloženje precej pesimistično. On je romantično zasnovan lik. Ves čas nekako ni postavljen na trdnih tleh, ampak malo nad njimi.

Manica pa je kakor Lovretovo nasprotje: vesela, živahne narave ter prava optimistka. Verjame v srečen, idiličen konec, verjame, da obstajajo dobri ljudje, vendar pri tem zna na svet gledati dovolj realno. Ona je realistično zasnovan lik. Tudi ona se zna vesti omikano in se obvladovati v družbi.

3. Oznaka vaškega in grajskega okolja – kateri lik izstopa v vaškem okolju in kateri nosi največ romantičnih potez (utemelji odgovora)?

Vaško okolje je precej prostrano, vendar se prebivalci med seboj bolj ali manj vsi poznajo. Med sabo se razumejo, razen nekaterih izjem, ki so si stalno v laseh. Vsi pa se radi zbadajo. Zbirajo se pri krčmarju Obrščaku.

Grajsko okolje je preprosto in ni tipično grajsko. Tako ga imenujejo le ljudje, ker se menda spodobi. Grad Slemenice leži nekoliko odmaknjen od vsega ostalega, je bolj zase. Ljudje v gradu so preprosti in prijazni.

V vaškem okolju izstopa poleg glavne osebe, Lovreta in pa poleg Martineka Spaka, ki povsod vtika svoj nos, Krjavelj. Njega pisatelj zelo dobro predstavi, pravzaprav najbolje od vseh. Krjavelj se nam s svojimi, vsak dan spremenjenimi, a vendar vedno istimi zgodbicami, v katerih je sam glavni junak, približa in vtisne v spomin. Kot lik je zanimiv, nas spravlja v smeh in je zares zelo dobro predstavljen.